



Lifelong
Learning
Programme

EUROPEAN CULTURAL LEARNING NETWORK

LEONARD DA VINCI

ECLN

Grant agreement: 2012-3657 / 001-001

WP2-2C

10.i. RESEARCH STUDY – EXECUTIVE SUMMARY

(Estonian)



KOMMENTEERITUD KOKKUVÕTE

EUROOPA KULTUURILISE ÕPPIMISE VÕRGUSTIK: VÕRGUSTIK INIMESTEST JA ORGANISATSIOONIDEST, KES ARENDAVAD ÜLE KOGU EUROOPA LOOMINGULISTE JA KUNSTILISTE TEGEVUSTE KAUDU ANDEID JA MUUD POTENTSIAALI.

Euroopa kultuurilise õppimise võrgustik (European Cultural Learning Network – ECLN) loodi selleks, et uurida kultuurilise õppimise praktikutele ja organisatsioonidele olulisi küsimusi kutsehariduse ja -koolituse vallas. Kultuurilise õppimise all peame silmas mitmesugust kunstilist ja kultuurilist õpet, mida annavad edasi vabakutselistena või kultuuriorganisatsioonides töötavad kunstnikud ja loovisikud. Kultuuriline õppimine (KÕ) hõlmab mitmesugust erinevat kunstilist ja kultuurilist õpet, mida mistahes sotsiaalses, hariduslikus või professionaalses olukorras õpetavad või juhivad kunstnikud ja loovisikud. ECLN-i rahastatakse Euroopa elukestva õppe programmi LEONARDO raames, et uurida ja rakendada uusi viise, kuidas aidata üle Euroopa kultuurilise õppimise valdkonnas töötavaid inimesi ja organisatsioone. ECLN-i eesmärk on parandada valdkonna profiili ja seotust ning toetada selle kutsehariduse ja -koolitusega seotud vajadusi. Selle töö esimeseks etapiks on käesolev uurimistöö, mis selgitab välja vabakutselised kunstnikud ja kultuuriorganisatsioonid (ja nende töötavad) ning muud valdkonna sidusrühmad.

TAUST:

Selles ülimalt kvalitatiivses uuringus osalevad vabakutselised kunstnikud ja loovisikud ning kultuuriorganisatsioonid valiti partnerorganisatsioonide riiklikest võrgustikest. Uurimistöö toimus 2013. aasta juuli ja septembri vahel ning selle viisid läbi ECLN-i partnerid 11 riigist: Association Prostor Plus (Horvaatia), Hope for Children (Küpros), VIA-UC (Taani) Kau Academy (Eesti), Dimitra (Kreeka), Associazione Culturale Mulab (Itaalia), New Arts (Holland), Fundacja Arteria (Poola), MiTra (Sloveenia), CEPS (Hispaania) ja Collage Arts (Suurbritannia). Partneritel paluti välja valida valim, milles oleks esindatud mitmed vanuserühmad, kunstivormid ja sood.

PROFIIL:

Vabakutseliste kunstnike ja loomeisikute valim koosnes 147 isikust, kelle sooline jagunemine oli umbkaudu tasakaalus. Kultuuriorganisatsioonid esindas 41 organisatsiooni, milles oli valdaval esindatud naissugu. Vaatamata sellele, et need kultuuriorganisatsioonid oli vaid väike valim igast riigist, hõlmasid need hulka erinevaid organisatsioonimudeleid nagu valitsusväliseid organisatsioonid, institutsioonid, ühendused, heategevusorganisatsioonid/mittetulundusühingud, äriühingud, ühistud, keskused ja stuudiod või „muu“.

Nii vabakutseliste ja kui ka kultuuriorganisatsioonide puhul paistab tööjõu vanuseprofiilis 36–45-aastaste vanuserühmas toimuvat kindel vähenemine. See vähenemine võib olla tingitud tööjõudu valimist või sellest, et tööjõud lahkub valdkonnast pärast 36. eluaastat. Valdkond tervikuna on valdavalt madalalt tasustatud ja pikaajaline kindlustatus on suuresti puudulik, võrreldes üle 35-aastastega võivad noored inimesed olla altimad oma energiat panustama mitterahalise tasu eest ja kohanduma valdkonna riskantsusega. Siiski tõuseb tööjõu tase 46–55-aastaste hulgas taas mõnevõrra – 19% juurde, vahest seetõttu, et inimestel on rohkem aega uuringus osaleda või seetõttu, et nad on valdkonda liikunud teise karjääri alustamiseks, kus 8% jääb tööle kuni 65-aastaseks saamiseni ja 4% pärast 65. eluaastat. Tööjõus on rohkem noori (16–25-aastased) Küprosel ja Sloveenis ning rohkem vanemaid inimesi (56–65-aastased) Poolas.

KÕRGE KVALIFIKATSIOON:

Vabakutselised kunstnikud ja loovinimesed on väga kõrge kvalifikatsiooniga. 86% neist on lõpetanud kõrgkooli või neil on Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku (European Qualifications Framework – EQF) 6. tasemega võrdne kvalifikatsioon ning 39% on läbinud kraadiõppe, sh magistri- ja doktorikraad. 14% vabakutselistest kunstnikest ja loovisikutest annavad oma kõrgeimaks kvalifikatsioonitasemeks EQF-i 5. taseme või madalama taseme ning ainult neljal 147 vabakutselisest on kvalifikatsioon, mis on allpool 3. taset.

KUNSTNIKUD, MITTE ÕPETAJAD:

Umbes 40% vabakutseliste kunstnike ja loovinimeste tööajast kulub *kultuurilise õppimise toetamisele* ja üle 60% kulub nende enda *kunstilistele või loomingulistele tegevustele*. Kõigi riikide lõikes kulutavad kultuuriorganisatsioonid keskmiselt ligikaudu 3:7 ajast nende enda tegevustele võrreldes *kultuurilise õppimise toetamisele* kulutatud ajaga. See näitab, et kultuurilise õppimise toetamine toimub kultuuriorganisatsioonides valdavalt kunstilise tegevuse raames. Kultuurilise õppimise toetamine vabakutseliste kunstnike ja loovisikute ning kultuuriorganisatsioonide puhul on peamiselt n-ö *praktilal põhinev või kunstniku juhitud* õppimine.

TÖÖLEPINGUD JA ROLLID

147 vabakutselise kunstniku ja loovisiku lõikes on registreeritud 163 tööhõivevormi. Enamus on vabakutselised, suur osa on tööga hõivatud ja üksikud on töötud, osaliselt pensionil või pensionil. Töötüüpide hulgas on ajutised ja alalised lepingud, täis- ja osaaajaga lepingud, vabatahtlik ja tasustatud töö ning töö- ja vabakutselised lepingud. Suurem osa kultuuriorganisatsioonide esindajaid töötavad täistööajaga. 37% neist esindajatest töötavad, 22% on vabatahtlikud ja 14% on vabakutselised.

Kultuurilise õppimise valdkonnas nendel ametikohtadel töötavad inimesed inspireerivad, motiveerivad, teevad kindlaks, kasvatavad ja arendavad inimeste andeid neid loovatesse ja kunstilistesse tegevustesse kaasates.

KES MAK SAB KULTUURILISE ÕPPIMISE EEST:

41 kultuuriorganisatsiooni raporteerivad, et nad pakuvad kultuurilise õppimise tuge 96 kontekstis, 10 riigis ning rohkem kui 14 kunstivormis. Kultuuriorganisatsioonide puhul on sissetulekuallikad keskmiselt 45% ulatuses riiklikud, 21% ulatuses erasektorist, 22% ulatuses ise teenitud ja 12% ulatuses „muust“ allikast. Kultuurilise õppimise toetamise kulutused jagatakse kultuuriorganisatsioonidesse vabatahtlikus või tasutatud korras panustajate, kultuuri õppijate ja teiste vahel. Kultuuriorganisatsioonid annavad kuni 42% kultuurilise õppimise toest tasustamata korras ning vabakutseliste kunstnike ja loovisikute hulgas on see protsent veidi väiksem kui 40%. Vabakutselistelt kunstnikelt ja loovisikutelt kultuurilise õppimise toe saajad panustavad 20%, samal ajal kui kultuuriorganisatsioonidelt toe saajad panustavad veidi üle 26% ning „muud“ rahastavad 40% ulatuses vabakutselisi ja 32% ulatuses kultuuriorganisatsioone. Tasustamata töö tegemise selge ajend paistab olevat sarnane nii vabakutseliste kunstnike ja loovinimeste kui ka kultuuriorganisatsioonide puhul, mis võivad näidata annete arendamise prioriseerimist või mitmesuguseid sotsiaal-kunstilise õppimise kombinatsioone, mida hoitakse ülal ja viiakse läbi majanduslike eesmärkide kõrval.

KUNSTIVORMID NING PRAEGUSED, AJALOO LISED JA KULTUURILISE ÕPPIMISE TAVAD:

Valimis on oluline trend, mis näitab, et vabakutselised viljelevad 1–4 kunstivormi, enamus neist keskmiselt 2–3. See näitab vabakutseliste kunstnike ja loovisikute mitmekülgust ning nende kaasatust mitmeid kunstivorme hõlmavasse tegevusse. Kõigist määratletud kunstivormidest kaks kõige populaarsemat valimi vabakutseliste poolt viljeletud kunstivormi on muusika (25%) ja kujutav kunst (18%).

Vabakutselised kunstnikud ja loovisikud tegelevad mitmete kunstivormidega ning nad töötavad nii kontekstipõhisel kui ka kunstivormipõhisel portfooliol. Nad töötavad rohkem kui ühe kunstivormiga samaaegselt, olles nii professionaalid, spetsialistid kui ka generalistid. Nende kolme kontekstitüübi vahelised kontseptuaalsed piirid ei sega vabakutselistel kunstnikel ja loovisikutel vabalt tunnistamast praegu mitmel põhjusel mitmes kontekstis töötamist. Vankumatud erinevused sotsiaalsetest põhjustest ajendatute või puhkeajal tegelejate (nt hobbikorras tegelejad, amatöörid ja professionaalid) vahel ei paisa kehtivat selle rühma jaoks, kes näevad end oma *praeguse tegevuse* osana vabalt erinevate asukohtade vahel liikuvana. Nad kasutavad oma tegevust erinevate otstarvete jaoks, sh selleks, et võtta vastu tasustamata tööd, spetsialiseeruda või süvendada oma teadmisi ja kogemusi või selleks, et lõbutseda, olla seltskondlik ja niisma tegeleda. On lisatõendeid selle väite toetamiseks ajaloolisest vaatevinklist, kus vabakutselised kunstnikud ja loovisikud töötavad välja kunstivormide ja kultuurilise õppe oskused, mis jäävad 3–10 tüübi vahele.

Vabakutselised kunstnikud ja loovisikud töötavad ajalooliselt nii individuaalses kui ka rühma kontekstis, kuid rühma kontekstid vähenevad ja individuaalsed kontekstid suurenevad nii, nagu nad oma karjääris professionaalsete võimaluste ja pürgimustega seoses edasi liiguvad.

Ajalooliselt ja ka praegu on olemas samal tasemel kokkupuude kogukonna kontekstis ning see pakub erilist huvi potentsiaalsele Euroopa ühendusele.

Võimalus *professionaalsuse* jaoks arendada oskusi, teadmisi ja kogemusi on niisiis selgelt pärit nii *generalisti* kui ka *spetsialisti* kontekstides. See mõjutab poliitiliste otsuste tegijad ja teisi, kes soovivad ettevõtluse jaoks loomingulise talendi arendamist toetada.

Kultuurilist õppimist ei vaadelda kui formaalse hariduse asendajat, kuna 86% vabakutselisi kunstnike ja loovisikuid on kõrgkooli haridusega ja kõrgelt kvalifitseeritud; seda vaadetakse pigem kui kunstilise tegevuse arendamise ökosüsteemi, millel on oma teadmiste võrgustikud, mitteametlikud süsteemid, teekonnad ja võimalused. Mitteformaalse ja formaalse õppe segu, mida antakse, jagatakse ja kogetakse vabakutseliste kunstnike ja loovisikute ja kultuuriorganisatsioonide kaudu üheksas kultuurilise õppimise kontekstis, annab noortele kunstnikele oskused, mille abil oma tegevust orgaaniliselt ja mitmesuunaliselt arendada. Tänu selle ökosüsteemi kogemisele ja valdkonnas jätkuvalt korraldusliku rolli võtmisele liigub noor kunstnik paindlikult aja jooksul oma valdkonnas *generalisti*, *spetsialisti* ja *professionali* rollide vahel ning *indiviidi*, *rühma* ja *kogukonna* kontekstides. Kultuurilise õppimise valdkonda võib vaadelda kas ökosüsteemi või kogukonnana, milles inimesed liigutavad mitteformaalse ja formaalse õppimise kaudu, et üles ehitada oma *kunstivormide*, *rollide* ja *kontekstide* portfooliot.

Üheksa kultuurilise õppimise kontekstis töötava kultuuriorganisatsioonid ning vabakutselised üldjuhul erinevates kogukondades. Kultuuriorganisatsioonide missioonid ja huvirühmad mõjutavad nende prioriteete, samas kui vabakutselised kunstnikud ja loovisikud võtavad suurema tõenäosusega vastu nii tasustatud kui tasustamata võimalusi.

KULTUURILISE ÕPPE TUUMIKÕPPEKAVA:

Uurimistöö abil on välja töötatud lai ECLN-i *tuumikõppekava*, mis on koostatud tuginedes tuumikpädevustele, mis vabakutseliste kunstnike ja loovisikute ning kultuuriorganisatsioonide arvates on võtmetähtsusega kultuurilise õppimise toetajate arendamises ja neile üheksa kultuurilise õppimise konteksti andmiseks.

ECLN-i tuumikõppekava koosneb järgmistest pädevustest:

- A. *Loomingulised protsessid*
- B. *Kunstilitehnikaid*
- C. *Kommunikatsioon*
- D. *Meeskonnatöö*
- E. *Treenimine*
- F. *Koolitus*
- G. *Kultuuritaustad*
- H. *Mentorlus*
- I. *Eneseteadvus*

Nii vabakutseliste kunstnike ja loovisikute kui ka kultuuriorganisatsioonide hulgas olid kõige vähem hinnatud pädevused „kutsealane konkurentsivõime“ ja „isejuhtimine“, mis on võimalik viide sellele, et taoline õppimine on peamiselt suunatud inimpotentsiaalile ning ei ole huvitatud kunstide kasutamisest puhtalt instrumentidena indiviidide majandusliku tootlikkuse jaoks.

KULTUURILISE ÕPPIMISE VAHENDID:

Kõikide maade lõikes näitavad kultuurilise õppimise toetamises kasutatud viis kõige populaarsemat vahendit selgelt valdkonnas spetsiaalse ruumi ja kontaktide olemasolu olulisust. Samuti rõhutatakse see vabakutseliste kunstnike ja loovisikute ning kultuuriorganisatsioonide seisukohta, et praeguseid kontakte võib kasutada vahenditena, mille abil õppijad saavad ligipääsu rohkematele võimalustele ja oma tegevuse arendamisele.

HINDAMINE:

Kõigis riikides kasutab 81% vabakutselistest *enesehindamist*, 85% neist laseb oma tööd *hinnata õppijatel või toetust saavatel isikutes* ja 67% neist laseb oma tööd *hinnata teistel*, samal ajal kui 80% kultuuriorganisatsioonidest kasutab *enesehindamist*, 93% laseb oma tööd *hinnata õppijatel* ja 73% laseb oma tööd *hinnata teistel*.

EUROOPA KULTUURILISE ÕPPIMISE ÜHENDUSE POTENTIAALSSED ROLLID:

„Ühendmaine“ ja „koolitamine“ olid Euroopa kultuurilise õppimise ühenduse potentsiaalsete rollide selged favoriidid nii kultuuriorganisatsioonide kui ka vabakutseliste kunstnike ja loovisikute hulgas, kuid kui kultuuriorganisatsioonid eelistasid „uurimistööd“, „lobitööd“, „järelevalvet“ ja „tunnustust“, eelistasid vabakutselised „lobitööd“, „tunnustust“, „uurimistööd“ ja „järelevalvet“.

JÄRELDUS:

ECLN-i uurimisprojekt on andnud ülevaate väga mitmekesisest valdkonnast, millel on kaks peamist tarbimiskonda: esimene on vabakutselised kunstnikud, kes jagavad oma tegevust formaalsete ja mitteformaalsete kontekstide ja strateegiatega kaudu, ning teine on kultuuriorganisatsioonid, mis pakuvad kultuurilist õppimist erinevatele inimestele ja erinevatel põhjustel.

Selle töö jaoks on uurimustöös osalejate sõnul väga mitmesuguseid töölepinguid ja organisatsioonistruktuure, kuid näha võib märkimisväärset üksmeelt töö jaoks vajalike pädevuste ja vahendite üle ning selle jaoks on olemas kõrgelt kvalifitseeritud töötajad. Kuigi valdkond on tegev olnud vähemalt 30 aastat, on siiski muutlik, struktuuriliselt liiga väheste ressurssidega ning vähese rahalise kasumi ja minimaalse töötajate turvalisusega. Hoolimata valdkonna kontekstis on see suutnud end üleval pidada kasutades head tahet, loovust, ja

oma loova kogukonna tööjõu ettevõtlikust, mida toetavad riiklikud ja erasektori toetajad ja teised huvirühmad. On väga vähe avalikku tunnustust selle töö jaoks, mis on tegev kui kultuurilise õppimise ökosüsteem ja koosneb omavahel ühendatud kogukonna tegijatest, kes jagavad talentide ja muu inimpotentsiaali arendamiseks üksteisega loovaid ja kultuurilisi teadmisi.